

orosz írók sötétségére emlékeztet. En mély meghatottsággal olvastam e nagy ember lelki rajzát, éles fényfoltjait és mély árnyait. Megkapott a személyes élmény közvetlensége, mely sehol sem támaszkodik mások tapasztalásaira; a jellemzés finomsága, mely vázlatosságában teljesebb, mint akárhány gondosan összeválogatott, de hűvös távolságból megrajzolt képmás. Nem szabad mellőznünk az előadás könnyedségét, mely némelykor ponygola, de mindenkor művészi s a tartalom kívül is ébren tartja és leköti figyelmünket. Előadásában is élénken érezzük a szerző jelenlétét az elbeszélés eseményeiben, anélkül hogy maga nagyon kitetsző helyre állana. Riedl egyéniségének tisztelői bizonyára szívesen fogadják e megemlékezések kedves füzérét. *T. V.*

Állatregény, embermese. Kerpely Béla: Péter, egy civilizált csimpánz élete, művészete és kalandjai a nagyvilágban. Állatregény. Kovács János: A tudós tanár esodálatos álma. Mese. — Kerpely Béla könyve egyike azoknak az ifjúsági olvasmányoknak, amelyek állatokat választanak főhősül, s az emberi környezetbe hozva, végigviszik az élet különböző fázisain. Különösen azért érdeklik az olvasót, mert hősiük nem gondolkozó lény, hanem utánzó ösztönével igyekszik ellesni mindazt, amit az embernél tapasztal. Ebben a munkában egy csimpánz történetét találjuk, amely Afrika belsejéből kerül Európába; tanulékonyságával lassanként eléri, hogy éppúgy öltözködik, eszik iszik, mint az emberek; ügyes akrobatává lesz, népszerűsége világreszkekre terjed; idomítója, Mr Hopkins, rengeteget keres vele; a végén aztán Péter úr összetalálkozik egy hasonlóan talentumos csimpánzkisasszonnyal s boldog egybekelésükkel végződik a könyv.

A munka első része határozottan sikerültebb, nincs benne semmi valószerűtlen, az író nagy eleven-séggel rajzolja Péter csimpánz fejlődésének különböző fokozatait, s csak akkor tér el a valóságtól, amikor Budapestre utaztatja hőst s innen leveleket írat vele, amelyekben egész gondolkozó lényé teszi meg Pétert. Ennyit már mégsem hiszünk el egy csimpánzról! Mint

ifjúsági olvasmány azonban nagyon vonzó ez a könyv; a gyermekek nagy élvezettel fogják olvasni, lüktető élet, szellemes fordulatok vannak benne, s Péter úr bizarr ötletei sok gyermeket fognak megkacagtatni. Hozzájárulnak a hatáshoz ifj. Dörre Tivadar ügyes, eleven rajzai.

*

Sokkal nagyobb szabású munka Kovács János könyve. Az író mesének nevezi s egy álom keretében adja elő mondanivalóját. Így kétszeresen is biztosítja magának a jogot arra, hogy büsút mondjon a való világnak. A főhőst, egy tudós tanárt, nagy baj éri: felesége a legjobb barátjával csalja meg. Bújában nem tudja, mihez fogjon. Gondolkozás közben elnyomja az álom, amelyből csak nyolc millió év múlva ébred föl, amikor a természetben az emberiség vezetészerepét már a lepkék vették át. Egykor az ichthyosaurusok, iguadonok, brontosaurusok uralkodtak a világon, az ember alig számított a mindenségben. De változott az idő, a hatalmas gyíkfaj elcsenevészedett s félénk utódokat hagyott hátra, az ember pedig diadalmasan tört előre a fejlődés fokán s meghódította a földet. A természet azonban megismétli játékát; a folytonos háborúk elfogyasztották az emberiséget, mely lassanként éppoly csenevész fajjává lett, mint a gyíkoknak egykor nagy nemzetsége, a lepkék azonban ezalatt óriásit fejlődtek, fokozatosan legyőzték ellenségeiket: az embert, a hangyát, a méhet s a világ uraivá lettek.

A tanár ámulva látja a változást s a tudós lepke, mely őt álmából fölébresztette, bevezeti az új élet titkaiba. Óriási virágmezők borítják a földet, illatárban úszik minden. A lepkék aranyházakban élnek, a vilámmosságot teljesen szolgálatukba hajtották, külön villamos érzékszerveik fejlődött, a repülés gyermekjárték nekik, távolba látnak, beszédre nincs szükségük, mert egymás gondolatait el tudják olvasni, mindent, amire szükségük van, a levegőből vonnak ki vegyi úton, az elemek tetszés szerint átalakítják, a természetbe örök tavaszt varázsoltak s villamos naptestekkel világítják be az éjszakát. A háború eltűnt, örök szeretet honol a világon. A tudós-

tanár viszontlátja pár centiméternyivé korcsosult embertársait is és szomorúan tapasztalja, hogy ezek nem javultak, a szegény még jobban nyomorog, a gazdag még gőgösebb s a boldogulást még most sem a munkában, hanem egymás elpusztításában látják. Megvetéssel fordul el ettől a fajtól. Csak a kis emberkirályné vigasztalja meg, aki fölajánlja szerelmét, már amennyire ilyesméről szó lehet közöttük.

Az új világban határozottan több szerencséje van a tudósnak a nők körül, mint azelőtt; a lepketanár felesége is kíváncsi az emberek szerelmére s hősünk így megismeri a lepkeszerelmet, mely sokkal intenzívebb, mint az embereké, mert négy kézzel és két szárnyal ölelkezhetnek. Tudósnak azt találja, hogy a nők nyolc millió év alatt sem változtak meg: éppoly hiúk, kicsinyesek, mint azelőtt s éppúgy megcsalják férjüket. Még az a szerencse, hogy viszont ezek is örökölték a férjek örök tulajdonságait: mindent tudnak, csak azt nem, hogy feleségük megcsalja őket. A nők most is féltékenyek s nem akarják másnak átengedni a férfit; a kis emberkirályné tehetetlen dühvel megy neki a lepkeasszonynak, aki villamos érzékszervével játszva porrá égeti vetélytársát. De a tűz tovaterjed s lángbaborul tőle a föld.

Erre már a tudós is fölébred, hi-

szen álom volt az egész lepkevilág. De a fölébredés után is szilárdul hiszi, hogy valóra fog válni az álma. Viruló szépségözön lesz a föld, azonban ezt az embereknek kell megteremteniök. A gyűlölködések után eljön a szebb kor, ehhez azonban szeretet és megbocsátás kell. Az ébred fel most a tanárban is és elhatározza, hogy feleségének meg fog bocsátani, hiszen szegény asszonyt úgy elhanyagolta eddig, hogy nem is csoda, ha megbotlott.

Tanulságos álom leírása ez a regény; mert inkább regény, mint mese. Az író a felnőttekhez szól és a mai társadalom visszásságáról akar szatírárt írni. Nem új az alapgondolata, egy láncszem azon munkák sorában, amelyek Swift óta más korba helyezett személyekkel a saját korukat akarják ostorozni. De új, érdekes a köntös, amelybe mondanivalóit öltöztette. Hatalmas fantáziával elevenít meg egy nem létező világot. Mementóként kiáltja oda az emberiség számára: még nem késő lemondani a hibákról s ha az ember fölemelkedik a jóság és szeretet fokára, akkor dolgozó rabjaivá fogja meghódítani a természet rengeteg erőit, ő fog úszni a villamos áramok sebes folyóin s az ő agyveleje fog csodaszövésűvé finomodni a fejlődés évezredein át.

Megyeri József.